

Windsorok

Előszó

Életünkben minden bizonnyal nemegyszer felvetődött már a kérdés: Mi lett volna, ha nem oda születünk, ahová? Ez a talány – nem nagy titok – a „Mi lett volna, ha?” kérdések családjába tartozik, melyet bár a történészek java pusztán a spekuláció bölcsőjének tekint, lévén a valóság – különböző mértékig bár, de – ismert, a múltban bekövetkezett események ellentétes variánsai fölötti elmélkedés azonban sokszor sokatmondó tanulságokkal járhat. Mind fanyalogtunk már a jelen társadalmi berendezkedésének bizonyos hibáin, mégis, ha belegondolunk, hogy sokszor csupán a véletlenül múltott, hogy nem a 20. század valamely autoriter rendszere vált a jövőt formáló hatalmi tényezővé, rögtön egy utópiához hasonlatosnak láthatjuk az imént még kritizált demokráciánkat... s az a tény, hogy néhány lépésénél sántít szegény, már nem is tűnik többnek egy szépséghibánál.

Miért ne gondolkodhatnánk hát el azon is – hisz ember lévén melyikünk ne szeretne gazdag, ismert, csodált és irigyelt lenni? Melyikünk ne akarna már csak a születésével is bekerülni a történelemkönyvek hasábjaira? –, hogy mi lett volna, ha az Európában első, a világban pedig második leghosszabb idő óta uralkodó királyi család sarjaként látjuk meg a napvilágot?

Első hallásra az ötlet kétségkívül kecsegtető, de mi van ezután? Vajon tényleg olyan csodálatos, hogy az ember arca közkinccs, ön maga pedig voltaképpen... állami tulajdon? Hogy a születésével járó kötelezettségek nem adnak számára választási lehetőséget? Hogy minden pozitív tulajdonság, s minden esetleges defektus ellenére el kell végezni bizonyos feladatokat? Mindezek fényében már kissé árnyaltabb a kérdés: Milyen lehet Windsornak lenni?

Az alábbiakban e közismert dinasztia történetének és tagjainak bemutatásával erre a kérdésre keressük a választ, vizsgálódásunk centrumába a két világháború közti időszakot helyezve.

A prewindsori kor

Lehet, releváns volna a Windsor-ház történetét egyszerűen csak egy rendelettel és a hozzá fűződő dátummal, 1917. júli. 17-ével kezdeni – lévén a ház ekkor alakult –, mégis úgy véljük, az előtörténet, az okozatiság elhagyása nagy hiba volna. Kezdjük tehát egy egészen más dátummal.

1 Neves miniszterelnökei: Lord Palmerston, a konzervatív Disraeli és a liberális Gladstone.

2 Vö. FÁBIÁN Teréz szerk., *Európa uralkodói*, Maecenas Kiadó, Budapest, 1999, 239–240.

3 Tom LEVINE, *A Windsor-ház*, Gabo Kiadó, Budapest, 2007, 13.

4 Vö. *Uo.*, 14.

1840-ben a Hannover-házból származó, három évvel korábban megkoronázott Viktória királynőt feleségül vette unokatestvére Albert, szász-coburg-gothai herceg. Mivel Viktória a hannoveriek utolsó sarja volt Angliában, személyében háza utolsó uralkodóját tisztelhetjük, hisz férje révén gyermekei már a Szász-Coburg-Gotha-ház nevet viselték, s így új dinasztikaként jelentek meg a brit trónon.

Viktória (1819. máj. 24. – 1901. jan. 22.)

Viktória királynő uralkodását – a viktoriánus kort – ha szűken kívánjuk bemutatni, úgy azt az angol ipar hihetetlenül gyors fejlődése jellemzné (mondhatni második ipari forradalom), mely a legtekintélyesebb eredményeket a szénbányászatban, a vasiparban és a lázas tempójú vasútépítésben érte el. Mindez irdatlan nyersanyagigényt eredményezett, minek folytán indokolttá vált az angol gyarmatbirodalom kiterjesztése más, a koronától eddig független területekre is. Ilyen volt India – ahol az 1857-es, ún. szípojlázadást követően az egész állam, mintegy 90 évre a Brit Impérium fennhatósága alá került, Viktória pedig 1867-ben felvette az India császárnője címet – és Dél-Afrika – ahol a két búr háború érdemel említést, melyek közül az elsőt a búrok (holland telepesek), a másodikat viszont a több, mint négyszeres túlerőben lévő britek nyerték, minek folytán a búr államok elvesztették függetlenségüket – területe.

A viktoriánus kor politikai szempontból kétségkívül sokirányú volt,¹ ám ez nem rontott az államszervezet hatékonyságán. A belpolitikai változások közül az 1867-es választójogi reform, az általános szakképzést lehetővé tevő oktatási rend, a munkaadók és munkások viszonyát és kötelezettségeit rögzítő 1875-ös törvény, illetve a felnőttek és gyermekek munkaidejét szabályozó határozatok voltak a legjelentősebbek. Említést érdemelnek még a királynő uralkodása alatt zajló összetűzések az ír függetlenségi mozgalommal, de a krími háború is, ahol a törököket támogatva 1854-ben Anglia is fellépett az orosz nagyhatalmi terjeszkedés ellen.²

Viktória királynő uralkodásának nagyobbik felét – mindmáig ő a leghosszabb ideig regnáló angol monarcha; 1837-től 1901-ig ült birodalma trónján – mindennek ellenére a letargia és a gyász jellemezte (már magánéleti szempontból), 1861 decemberében ugyanis férje, Albert – „akit már életében is becsült, de akit halála után egyenesen imádoztak”³ – elhunyt tífuszban. A hercegnek tisztelgő „emlékhelyek nemcsak a királyi rezidenciát borították el, hanem az egész birodalmat. Albert egész Nagy-Britanniában a leggyakrabban kőbe vésett, bronzba öntött és nyilvánosan mutogatott ember volt ekkoriban. [...] Az Osborne House-ben még 1900-ban is ki [volt] készítve a tolltartója, és a sálja a szófára vetve, mintha csak véletlenül dobta volna oda.”⁴ Albert kétségkívül felesége legerősebb támasza volt, s mint ahogy az maga is írta naplójába, a királynő „első minisztere” kívánt lenni. Bizonyos szempontból az is volt, hisz Viktória a kezdeti ózdkodást követően ugyanazon mélységekig engedte elmerülni férjét az uralkodói feladatok

bugyraiban, mint ahol ő maga is járt, és számos döntésben támaszkodott annak tanácsaira. Reginald J. White írja, hogy 1861-ig helyesebb volna tán albertainus, mintsem viktoriánus korról beszélni, lévén az uralkodói ötletek java Albert hercegtől származott.⁵

Albert hasonló helyet foglal el az angol történelemben, mint amelyet a Hannover-házi I. György, azzal a különbséggel, hogy bár az utóbbit királlyá is koronázták, addig az előbbi „csak” a *Prince consort* (magyarul kb. a *királynő hercegi házastársa*) rangot viselte, igaz, az utódai már ugyanúgy a Szász-Coburg-Gotha-ház uralkodóiként ültek a trónra, szoros egymásutánban már a második német eredetű dinasztiaéért. Ehhez persze még hozzájön, hogy a hannoveri uralkodók cirka mindegyikének német felesége volt, s minthogy Albert úgyszintén német előkelőség, az ő felmenői közt sem nagyon találni más nációhoz tartozó személyt. A későbbiekben aztán – mint alább olvasható lesz – ebből számos kellemetlenség származott.

Ami biztos, hogy Viktória és Albert kilenc gyermeke közül szinte mind jó partit csinált Európában. Kapcsolatba kerültek a skandináv, a spanyol, a görög, a román, a jugoszláv, és német uralkodói dinasztiaival is. Az a II. Vilmos például, aki német császárként döntő szerepet játszott az első világháború kirobbantásában, Viktória királynő unokája volt.

VII. Eduárd (1841. nov. 9. – 1910. máj. 6.)

Édesanyjának 63 évig tartó uralkodása után került a trónra Albert Eduárd herceg, VII. Eduárd néven. Már regnálásának kezdetekor 60 éves volt, és nem örvendett a legjobb egészségnek. Hatalmas természetű a napi négy-öt, számos fogásból álló főétkezéseknek köszönhetően, korlátlanul tűnő dohányzása és alkoholfogyasztása pedig éppúgy rajta hagyta a bélyegét az egészségen.

Fiatalkorában a hadseregben szolgált, Írországból, ahol viszonyba keveredett egy ír színésznővel. Életmódját édesanyja semmiképp sem tartotta herceghez illőnek, s ebből számos konfliktusuk kerekedett, Eduárd herceg ugyanis társasági ember volt, kedvelte a mulatozást, a sportot és az utazást. Budapesten is több alkalommal megfordult, baráti szálak fűzték a Festetics hercegi és Károlyi grófi családokhoz, illetve a szentgyörgyi születésű Vámbéry Árminhoz, a világhírű orientalistaéhoz is.⁶ A Hannoveriek korát idéző, pompával telített uralkodását Eduárd-kori Angliának nevezik. „A Buckingham-palota ismét nagy ebédek, ragyogó bálók, fényes szertartások színhelye. Edward a korszellemhez igazodva új társadalmi rétegeket enged udvarába: a *nouveau riche*-t, művészeket, sokféle külföldit.”⁷

Édesanyjától mondhatni megörökölte a második búr háborút, amit 1902-ben sikerrel fejezett be. Emellett támogatta a brit flotta további fejlesztését, és mint II. Vilmos ellenlábasa, kulcsszerepet játszott a Nagy-Britanniát, Franciaországot és Oroszországot szövetségbe fonó Antant létrehozásában.⁸

Eduárd 1863-ban vette el Alexandra dán hercegnőt, akitől 1864-ben született első gyermeke. A kis herceget a nagymama nevezte el

5 Vö. Reginald J. WHITE, *Kurze Geschichte Englands*, Georg D.W. Callwey, München, 1970, 249.

6 Vö. FÁBIÁN, 57.

7 LEVINE, 58.

8 Peter FEARON, *Buckinghamský babylon: Vzestup a pád rodu Windsorů*, Český spisovatel, Praha, 1995, 47.

9 LEVINE, 45. (Az előírást korrigáltam – a szerző megjegyzése.)

10 Vö. *Uo.*, 54–55.

11 *The Future of Monarchs*, *The New York Times*, may 16, 1917, 3.

12 Vö. FEARON, 76–84.

Albert Viktornak. Az apa azonban nem volt egy kandallót őrző típus; szinte minden utazásakor más nővel látták, és még egy házasságtörési perbe is belekeveredett. Az időszakot tekintve voltaképpen párhuzam volna vonható a monarchia és a walesi herceg hírnevének csökkenése közé. 1871. nov. 6-án Sir Charles Dilke alsóházban elmondott beszéde vert nagy port, melyben a republikánus gondolkodó a királyi család évi költségeit bírálta (egymillió fontról volt szó). A tömeg forrongott, s különös, megnyugtatóhoz Albert Eduárd herceg betegségére volt szükség. „Mindenki sötét balsejtellemmel eltelve várja december 14-ét, mert akkor lesz 10. [éve], hogy Albert herceg meghalt, akit a tífusz vitt el. [...] December 14-én azonban megszűnik a láz. Bertie túléli a betegséget.”⁹ A monarchista Gladstone miniszterelnök ezután kieroszakolta egy hálaadó istentisztelet megrendezését, melyet megelőzően a nép láthatta a királynőt és fiát. A tömeg eufórikus hangulata mintegy száz évre háttérbe szorította a republikánus gondolkodást.

Albert Viktor herceg feleségének kiválasztása nehezebb ügynek bizonyult, s a frigy még így sem járt – nem is járhatott – sikerrel. Az egyébként harmadik feleségjelölt, Mária, tecki (von Teck) hercegnő volt, s bár az eljegyzés meg is történt 1891-ben, a '92-es februári esküvőre már nem kerülhetett sor, Albert Viktor ugyanis januárban elhunyt tüdőgyulladásban. Tecki Máriát végül az öccse, György – az angol trónon később e néven ötödikként regnáló király – vette nőül.¹⁰

A Windsorok kora

Az első világháború kitörésével az angol trónon székelő király, V. György – aki német felmenőin túl angolokkal szinte nem is rendelkezett, s ráadásul még a felesége is német volt – unokatestvérének, a német császárnak volt kénytelen hadat üzeni. A lakosság egyébként is forrongó németellenes hangulata 1917 márciusában döbbenettel vegyült, a La Manche csatornát elsőként átrepülő, és Londont bombázni kezdő német bombázónak ugyanis Gotha G.IV. volt a neve, amely teljesen összezsengett a királyi ház nevével. Ezt követően, az év májusában H. G. Wells, világhírű sci-fi-szerző közzétett egy cikket, *Az uralkodók jövője*¹¹ címen, melyben azt boncolgatta, hogy a Szász-Coburg-Gotha-Hannover családnak választania kéne a brit nép és európai rokonsága között.

A fentiek vezettek hát V. György döntéséhez, miszerint a brit királyi családnak – már ha továbbra is az akar maradni – a haza iránti elkötelezettség jeleként nevet kellett változtatnia.¹²

A név kiválasztása azonban ügyes-bajos feladat volt, hisz egy félresikerült döntés az egész világ előtt nevetségessé tehetné volna a dinasztiaát. A megoldást végül Lord Stamfordham, a király magántitkára terjesztette elő: „**Windsor-ház**. Itt született 1312-ben a »windsorinak« is nevezett III. Edward, itt élt Egbert angolszász király (802-839), Hódító Vilmos építette erődítménnyé, itt született a Magna Charta és alapította meg az itt született II. Edward a térszalagren-

det. A Kipling által »windsori özvegynek« nevezett Viktória is a kastély parkjában van eltemetve. Így jött létre királyi proklamációval 1917. július 17-én a House of Windsor.”¹³ Utolsó aktus gyanánt a király megfosztotta a másik oldalon harcoló német rokonait a Nagy-Britanniához kötődő nemesi címeiktől.

V. György (1865. jún. 3. – 1936. jan. 20.)

Bátyja, a trónörökös haláláig a haditengerészetnél szolgált, ahol elnyerte az ellentengernagyi rangot. Apja halálával, 1910-ben koronázták meg, számos európai monarcha és a birodalmi gyarmatok követségeinek színe előtt. Hazája iránti hűségével származása fölémelkedett, s határozottan folytatta atyja németekkel rivalizáló politikáját (lásd a fenti névváltoztatást). A „Nagy Háborút” tekintve uralkodása kétségkívül sikeres időszaknak számít, a koronához tartozó világbirodalom azonban ugyanebben a korban kezdte gyengülését.¹⁴ V. György idejében zajlott továbbá az 1917-es Ír függetlenségi háború, mely bár az angolok győzelmével végződött, ’22-ben az Ír Szabadállam visszavonhatatlanul elszakadt a koronától.

György – természetét tekintve – atyjának szöges ellentéte volt. Az Eduárd-kor egyértelműen véget ért, s az alattvalók a hirtelen szigorú látva neoviktóriánus idősokról kezdtek el beszélni. A Buckingham-palota vendégeinek listája igencsak „megtisztul”, György ugyanis hátat fordított az általa erkölcstelen életmódúnak értékelt előkelőségeknek, hiába voltak azok halott apja közeli barátai. Rajtuk túlmenően a VII. Eduárd által protezsált rétegek képviselői is sorra kiszorultak az udvarból. György házassága Tecki Máriával – kinek révén a Rhédey magyar grófi családdal is kapcsolatba került – példaértékű volt, s ugyancsak Viktória királynő és Albert herceg kapcsolatát idézte.¹⁵

A király, amennyire tehetette, osztozott alattvalói szűkölködésében. A háború alatt nem szervezett lakomákat, fényes rendezvényeket, de állandóan úton volt, sebesülteket, kórházakat, háborús ipari intézményeket látogatott, és az angol uralkodók közül utolsóként a frontra is kitékintett.

Gyermekeinek nevelését igencsak szigorúra fogta; a hercegek egyaránt aranyalkitkaként emlékeztek erre az időszakra. A Royal Naval College-ban – mely a haditengerészet utánpótlását képző intézet – fiai rang nélkül tanultak, semmiféle kivételezés nem illette meg őket. Náluk maradványt azonosíthatunk továbbá, hogy újabb párhuzamot generált a történelem. Az idősebb, David (a későbbi VIII. Eduárd) szabadosabb, bátrabb természetű volt, könnyebben szerepelt a nyilvánosság előtt, míg öccse, Albert (a későbbi VI. György) visszahúzódóbb jellemként tulajdonképpen David árnyékában élt, tele komplexussal. Ezek közül – már ha leírható ilyen – a legjelentősebb a dadogása volt, melyet látványosan vitt vászonra a 2011-es év négyes Oscar-díjas filmje, *A király beszéde* (The King’s Speech), Tom Hooper rendezésében.¹⁶

13 Lásd: <http://tortenelemklub.com/erdekessegek/erdekessegek-napjainkban/150-az-angol-kiralyi-dinasztia-es-az-evszazad-eskueveje>

14 Vö. FABIÁN, 88.

15 Vö. LEVINE, 69–70.

16 A film készítőinek, szereplőinek, díjainak és egyéb adatainak listáját, illetve rövid leírását lásd: http://www.port.hu/a_kiraly_beszede_the_king_s_speech/pis/fi/films.film_page?i_film_id=116080

17 LEVINE, 91.

18 A döntés indokolt, hisz a világháború végével alig maradt alkotmányos monarchia Európában.

19 Albertet előbb kétszer elutasította, s csak harmadszor fogadta el házassági ajánlatát, amiért családjá az elejétől kezdve nem lelkesedett. Amikor azonban kiderült, hogy a Windsorok az idősebb herceghez, tehát Davidhez akarták hozzáadni, Elizabeth végül (a kisebbik „rossz” mellett?) határozott.

A háború végeztével lenyugodtak a nép kedélyei, s amíg Európázerte császárságok, királyságok és hercegségek hullottak a porba, addig V. György trónja szilárdabbnak tűnt, mint valaha. Miután unokatestvére, II. Vilmos önkéntes holland száműzetésbe vonult – bár naplójegyzeteiben „a legnagyobb ismert bűnözőnek” nevezi, hisz „uralma alá akarta hajtani a világot”¹⁷ – mégis amellet állt, hogy ne állíthassák ítélőszék elé. Az ok nyilvánvaló: ha ez megtörtént volna, úgy a jövőben az uralkodóknak hordozniuk kellett volna a háborúk felelősségét.

Az udvar és a király alkalmazkodott az új politikai áramlatokhoz – még ha magánszemélyként ellenezte is őket –, mint például a munkáspárthoz, a Labourhoz is. A vörös-zászlós terveket szövögető szocialisták azonban éppúgy megtisztelve érezték magukat a király vendégeként, mint más politikai irányzatok képviselői. A monarchia továbbra is Anglia jelképe marad.

A gazdaság mindeközben hanyatlott, hisz a háborúban elveszítettek legjelentősebb kereskedelmi partnerüket, Németországot, és az onnét befolyó jóvátétel sem volt képes hibátlanul működtetni a korábban zakatoló gazdasági gépezetet.

David herceg, a trónörökös, nyitottnak mutatkozott a szociális változtatások iránt, s birodalomszerte nagy népszerűségnek örvendett, még ha életmódja VII. Eduárdét idézte is. Mindez persze szöges ellentétben állt apja elvárásaival, nem beszélve arról, hogy „nem tesz eleget örökösi teendőinek”, azaz nem nősült meg és nem zett utódokat.

Itt meg kell említenünk, hogy családjának névváltoztatásakor V. György olyan rendelkezést is hozott, mely szerint már nem csak királyi házak sarjai válhattak gyermekei jövőbelijeivé, hanem „jó brit családok” hozzátartozói is.¹⁸ Így Albert, York hercegének felesége is egy earl lánya lett, mégpedig Elizabeth Bowes-Lyon, igaz, hosszas bonyodalmak, és nem egy elutasítás után.¹⁹ A király feltűnően kedvesen bánt fia hitvesével; nyílt levelében rögtön királyi fenségnek nyilvánította, s ezzel precedenst teremtett. Albert és Elizabeth mindazonáltal egyelőre még csupán mellékszereplők, mint két kislányuk, az 1926-os születésű Erzsébet (ma az angol trónon második e néven) és az 1930-as Margit is.

Az 1929-es világgazdasági válság kirobbanásával Nagy-Britanniát is utolérte a nyomor. Egy éven belül a lakosság 25% vált munkanélkülivé, s bár a jobb- és baloldal radikálisai egyaránt jelen voltak, teret nem sikerült nyerniük. V. György tisztének tartják ezt is, hisz lényegében az ő istápolásával jött létre a nemzeti koalíciós kormány, mely az országot 1940-ig irányította.

„Otthonomból és szívemből szólok hozzátok”, hangzottak a király szavai 1932 karácsonyán, a legendás karácsonyi szózat részeként. Alattvalói jóformán ekkor hallották először uralkodójuk hangját, s a szívhez szóló beszéd – még ha a király nem is volt jó szónoknak nevezhető – tovább szilárdította a monarchiát, s emelte népszerűsége csúcsára V. Györgyöt.

VIII. Eduárd (1894. jún. 23. – 1972. máj. 28.)

VIII. Eduárd különös alakja az angol történelemnek. Egyfajta üdvtelen üstökös, aki mindössze 325 napon át „viselte” a koronát, melyről egyedülként és saját akaratából mondott le. Amennyire közkedvelt volt, legalább annyira botrányhős is, aki – mint ahogy ez a köztudatban is él – egy kétszeresen elvált, amerikai színésznő szerelméért mondott le a koronáról. A történészek ezzel szemben persze jóval mélyebbre ástak, de vajon mi az igazság? Lényegében ahány szerző, annyi vélemény. Daniel Spoto olyan emberként ítélte meg a királyt, akinek semmi kedve sem volt az uralkodáshoz, és csak a megfelelő indokot várta, hogy kibújhasson a felelősség alól. Susan Williams a másik pólust képviselte, hisz szerinte a király a társadalmi elit mesterkedésének áldozata lett, ugyanis végig az alacsonyabb osztályokkal rokonszenvezett és nyitott volt a szociális változtatásokra. A *War of the Windsors* szerzőkvartettje²⁰ – ezen összeesküvés-elméletekre alapozó kötetében – pedig még arra is kísérletet tett, hogy a királyt brit náciaként ábrázolja.²¹

A herceg népszerűségéhez nagyban hozzájárult Dél-Afrikában tett látogatása, ahol a búrok nyelvén is szólt pár szót, továbbá jelentős a Wales déli részén elterülő Dowlais városának acélművében tett vizitje is, ahol a munkások mellett foglal állást, és támogatásáról biztosította őket. Lényegében ő volt a Windsorok első médiasztárja.²²

Jelentősebb volt azonban életének másik oldala, amelyben a már emlegetett színésznőnek, Wallis Simpsonnak esett rabjául, akiért – saját kormánya felszólalását követően – a koronáról is lemondott. Eduárd ugyanis el akarta venni a már kétszeresen is elvált színésznőt, az anglikán egyház és a monarchia hagyományai ezt azonban nem engedték.²³ A házasságra mindazonáltal sor került, Wallis pedig Windsor hercegnő lett... de királyné soha.²⁴

VI. György (1895. dec. 14. – 1952. febr. 6.)

Bátyja lemondásának másnapján, azaz 1937. dec. 11-én Albert yorki herceg VI. György néven foglalta el a trónt, s ismét egy keretdúsabb kor köszöntött Angliára, melynek a király – és egyre többet szereplő kislányai (közülük pedig főként Erzsébet; immár trónörökös) – mellett a királyné, Elizabeth volt az egyik főszereplője. VI. György uralkodása alatt végig feleségére támaszkodott, s ezt mi sem bizonyítja jobban, minthogy felvette őt a térdszalagrendbe – mely az ország legfontosabb, hagyományosan férfiakat tömörítő lovagrendje –, és hogy megannyi hivatali ügyet is rá bízott.

Ha VI. György uralkodását kívánnánk megítélni, igencsak köztes értékelést kapnánk. Ez persze nem a királyt minősíti, hisz a fentebb értékelt korok és eseményeik is csak szimbolikusan függtek a mindenkori angol uralkodótól, alkotmányos monarchiáról lévén szó. De hogy miért is kapna a VI. György nevével fémjelzett kor közepes

20 Lynn PICKETT – Clive PRINCE – Stephen PRIOR – Robert BRYNDON, *War of the Windsors: A Century of Unconstitutional Monarchy*, Mainstream Publishing, Edinburgh, 2002.

21 Az elmélet egyik domináns mozgatórugója a lemondást követően Eduárd Németországban tett látogatása, ahol a Führerrel éppúgy találkozott, mint az NSDAP számos jelentős képviselőjével. A rossz nyelvek szerint Anglia meghódításának esetén Hitler visszaültette volna Eduárdot a trónra.

22 LEVINE, 113–115.

23 Akkor még, hisz ha jól megfigyeljük, a párhuzam Károly herceg esetével nyilvánvaló. Ezen szál boncolgatását azonban munkánk keretei nem teszik lehetővé.

24 VIII. Eduárd és Wallis Simpson kapcsolata részleteiben lásd FEARON, 118–144.

25 Vö. FÁBIÁN, 88.

26 LEVINE, 145, 146.

27 Uo. 175.

értékelést? Egyfelől a király helytállása és önnön korlátain való felül-
emelkedése igen jó szimbóluma lehet az angolok háborús sikerének,
mint ahogy maga az uralkodó is jelképe lett – legalábbis Nagy-
Britannia határain belül – a náci felett aratott győzelemnek. Ezt a
dicsőséget azonban nagyban megnyirbálják a háborút követő esemé-
nyek, hisz India és Pakisztán 1947-es függetlenedésével bomlásnak
indult a Brit Impérium.²⁵

Levine írja, hogy V. és VI. György között tekintélyes hasonlóságot
fedezhetünk fel. Mindketten másodszülöttek voltak, kezdetben az
elsősülött árnyékában éltek, a haditengerészetnél szolgáltak, a köz-
ügyek terén felszínes ismeretekkel rendelkeztek, társadalmi és politikai
értelemben pedig éppúgy szélsőségesen konzervatívak voltak. Kötelességtudó,
családjukhoz hű, egyenes jellemek, akik nem szívesen
mutakoztak a nagynyilvánosság előtt, és egyaránt végiguralkodtak
egy-egy világháborút. „Olyan férfiak, akiknek szükségük van saját
külön világukra, olyan férfiak, akiknek a tökéletesség szintjén kell telje-
síteniük azt, amit elvárnak tőlük, mert elültették bennük a félelmet,
hogy ellenkező esetben csalódást okozhatnak valakinek.” A koronázás
kapcsán maga Albert írja Louis Mountbattennek: „Sohasem kívántam,
hogy megtörténjen. Nem vagyok felkészítve rá.”²⁶

A királyi pár számára az 1939-es kanadai és USA-i út hatalmas
ismeretséget és támogatást hozott. VI. György közeli barátságba
került Roosevelttal elnökkel, s ezzel a két ország közti szálak is megszi-
lárdultak, amire kétségkívül nagy szükség volt, hiszen már érezhető
volt a háború szele. A hazatérő uralkodót országa parlamentje is kitö-
rő ovációval fogadta.

A háború alatt a király ugyancsak derekasan szerepelt. Nem hagy-
ta el Londont, és a lányait is csupán elrejtette – szemben az arisztok-
raták vidékre küldött gyerekeivel –, a brit titkosszolgálat ugyanis
(okkal) tartott tőle, hogy a náci tervei közt szerepel az elrablásuk. „A
hercegnők sehova se mennek nélkülem, én sehova sem megyek a
király nélkül, a király pedig sohasem hagyja el a hazáját!”²⁷ – jelentet-
te ki a királyné. A Buckingham-palotát ért bombázás után az uralkodó
és felesége már a nemzet szimbólumaiként szerepeltek, hisz megél-
ték ugyanazt, amit az alattvalóik. Számos alkalommal tettek látoga-
tást a Luftwaffe által bombázott területekre.

VI. György eleinte igen távolságtartóan viszonyul Churchillhez, az
ugyanis korábban bátyjának volt a támogatója, a náci propaganda
pedig már a király fülében is elültette a bogarat, miszerint a lemondott
Eduárd – ha rossz szelek kerekednek – még visszatérhet. A háború
azonban összekovácsolta Anglia királyát és miniszterelnökét is. VI.
György uralkodásának talán csúcspontja volt, amikor a II. világháború
lezárásakor, 1945. máj. 8-án, a VE-day (Victory Europe Day) alkalmával
családjá és Churchill társaságában nyolcszor kellett megjelennie a
Buckingham-palota balkonján, körülzengve népe örömjongásával.

A király e napon közvetített beszéde ugyancsak jelentős. VI.
György – mielőtt belekezdené – felnéz feleségére. Elizabeth moso-
lyog. A király beszéde hibátlanul hangzik el.

Zárszó

1952. febr. 6-án VI. György álmában lehelte ki lelkét. Nagy-Britannia ismét változás előtt állt; egy huszonhat esztendő fiatal nő lépett a trónjára. Sokakban kételyek merültek fel, az új uralkodó azonban mindnyájukat hamar elbűvölte. Ő volt Erzsébet, Nagy-Britannia királynője, második e néven. Az ő, és utódainak története azonban már nem a mi munkánk témája.

Zárásul – átlépve pár évtizedet – két igencsak jelentős eseményre hívnánk fel a figyelmet. 2011. okt. 28–30. között zajlott a Nemzetközösség 22. csúcstalálkozója az ausztráliai Perth városában, ahol a brit uralkodói ház trónutódlását érintő szabályok három jelentős változáson mentek át:

1. A jövőben nemétől függetlenül az egyenes ági elsőszülött örökli a brit trónt.

2. Az örökös társa immár bármilyen vallású lehet (akár katolikus is!).

3. A királyi ház tagjainak házasságkötéséhez pedig többé nincs szükség az uralkodói jóváhagyásra.²⁸

A változás szele tehát a Windsor-házat is elérte.²⁹ És hogy ez jól van így, ahhoz nem fér kétség. Láthattuk, sokszor olyan akadályok, keretek szabályozták a királyi család történetének alakulását, amelyeknek java mára érvényét veszítette, s amelyeknek egy alkotmányos monarchiában nincs is helyük többé. Ezek nélkül a keretek nélkül bizonyosan egészen másként (is) alakul(hatot)t volna az uralkodóház, és vele együtt Nagy-Britannia története. De már megint a „Mi lett volna ha?” kérdésnél járunk. Veszélyes, ámbár csábító talaj ez.

Azt pedig, hogy jó volna-e Windsornak lenni, döntse el mindenki magában. A válaszok mindenesetre, ha nem a múltat, de a jelent tekintjük, lehet, sokkal inkább összecsengenének. Egy valami azonban ennek fényében sem változott: Még mindig nem vagyunk Windsorok.

28 <http://fm.hir24.hu/vilag/2011/10/28/egyenlosdi-a-windsor-hazban/>

29 Még ha egyhámar nem is érzéketlenek majd hatásukat, György, cambridge-i herceg születésével ugyanis bizonyosnak tűnik, hogy II. Erzsébet után sokáig nem lesz újfent női uralkodója Nagy-Britanniának.

Falaki, monotípiá, 54x37 cm, 1993

